

SKIRTINGO AMŽIAUS ŽIRGINIO SPORTO (KONKŪRAI) SPORTININKŲ MOTYVACIJA

Lauras Grajauskas, Eugenija Karbočienė
Šiaulių universitetas, Edukologijos fakultetas

Įvadas

Sportinės veiklos motyvai susiję su varžybinės veiklos efektyvumu (Худадов, 1997; Bump, 2000; Бондарчук, Потапов, 2006; Hardy ir kt., 2003), todėl sportininkų motyvacija tyrinėjama įvairiais aspektais (Malinauskas, 1998, 2003, 2006; Wang, Biddle, 2001; Čepelionienė, Ivaškienė, 2005; Ivaškienė ir kt., 2007; Grajauskas, Čepulėnas, 2009).

Sportinės veiklos motyvacija įvairiose teorijose apibūdinama iš skirtingų perspektyvų (Malinauskas, 2006). Pavyzdžiui, *sėkmės tikslų teorijoje* (angl. *Achievement goal theory*) teigiama, kad asmens motyvacija priklauso nuo siekiamų tikslų, kurie skirstomi į dvi kategorijas. Pirmoji siejama su geru užduoties atlikimu. Tai asmens orientacija į užduotį, kai individas pasirenka įgūdžių tobulinimo ir kompetencijos augimo tikslus. Šiuo atveju asmeninio meistriškumo lygis vertinamas, lyginant jį su ankstesniais pasiekimais. Taip vertinamas ir užduoties sunkumo laipsnis. Antra kategorija – tai tikslai, susiję su laimėjimu prieš kitus, rungtyniavimu su kitais. Tai orientacija į save, savo ego, kai asmuo užsibrėžia įrodyti savo kompetenciją, lygindamas savo raidos laipsnį su kitų asmenų (Duda, Hall, 2001). *Apsisprendimo teorijoje* (angl. *self-determination theory*) motyvacija skirstoma į vidinę ir išorinę (Deci, Ryan, 2000). Vidinės motyvacijos esmė – tai noras veikti. Ši vidinį traukiamą palaiko pasididžiavimas, skatinantis sportininką siekti geriausio rezultato net ir tuomet, kai niekas to nevertina ar net nemato (Malinauskas, 2003). Išorinė motyvacija – tai išorinio atlygio siekis arba noras išvengti bausmės. Šią motyvacijos atmainą, priešingai nei vidinę, lemia kitų žmonių neigiamas ar teigiamas požiūris, paskata, kuri gali būti materialinė (pvz., piniginė premija, daiktinė dovana) arba nemateriali, t. y. idealaus, neapčiuopiamo pobūdžio (pvz., pagyrimas, visuomeninis pripažinimas ar pareigų paaukštinimas). Šių atpildų siekis yra pagrindinis išoriškai motyvuoto sportininko tikslas (Malinauskas, 2003). R. Malinausko (2006) teigimu, sportininkai dažniausiai vadovaujasi ir vidiniais, ir išoriniais motyvais, tačiau konkrečiam asmeniui kiekviena skatinimo rūšis yra nevienodai svarbi. Pasak teorijos pradininkų (Deci, Ryan, 2000), tik tokia veikla, kuri gali paten-

kinti asmens kompetencijos, autonomijos ir sąveikos poreikius, žadina stipresnę sportinės veiklos motyvaciją. Motyvacijos teorijų kūrėjai sutaria, kad abi sistemos pasisako už strategijas, kurios skatina orientaciją į užduotį, o tai jau puoselėja vidinę motyvaciją.

Sportinės veiklos motyvacijos tyrimų aktualumą lemia sisteminga šios srities teorijų ir metodikų paieška, veiksmų, skatinančių sportuoti nustatymas (Malinauskas, 1998). Nors įvairių sporto šakų sportininkų motyvaciją nagrinėjančių empirinio pobūdžio mokslo darbų yra nemažai tiek Lietuvos, tiek ir užsienio literatūroje, tačiau žirginio sporto (konkūrų) sportininkų motyvacijos tyrimų nepavyko aptikti. Nepakankamas mokslinis įdirbis – kitas tyrimo problemos aktualumo veiksnys.

Tyrimo problemą galima apibrėžti šiuo **probleminiu klausimu**: Ar skiriasi konkrečios sporto šakos, t. y. žirginio sporto (konkūrų), didelio meistriškumo vyrų ir jaunių sportininkų motyvacija?

Tyrimo objektas – didelio meistriškumo sportininkų motyvacija.

Tyrimo tikslas – ištirti didelio meistriškumo žirginio sporto vyrų ir jaunių motyvaciją šiai sporto šakai.

Tyrimo uždaviniai: 1) Ištirti ir nustatyti didelio meistriškumo žirginio sporto vyrų ir jaunių motyvacijos šiai sporto šakai skirtumus; 2) nustatyti svarbiausius ir mažiausius svarbius didelio meistriškumo žirginio sporto vyrų ir jaunių, motyvus.

Tyrimo organizavimas ir metodai. Motyvacija tirta modifikuotu K. Miškinio ir E. Skyriaus (2005) klausimynu. Tyrimo imtis apėmė 10 Europos šalių (1 lentelė), todėl klausimynas buvo išverstas į anglų kalbą ir pateiktas abiejų grupių tiriamiesiems. Anketas tiriamieji pildė savarankiškai. Visos pateiktos anketos buvo gražintos. Klausimyno turinį sudarė 25 teiginiai, kuriuos tiriamieji turėjo įvertinti penkių balų sistema pagal svarbą. Penki balai reiškia, kad jam motyvas yra labai svarbus, keturi ir trys – svarbus, du ir vienas – nesvarbus. Tyrimo imtį sudarė 40 tiriamųjų, iš jų – 20 jaunių (amžius – $16,5 \pm 1,2$ m.) ir 20 vyrų (amžius – $35 \pm 6,6$ m.). Visi apklausoje dalyvavę sportininkai yra šalių nacionalinių rinktinių nariai.

1 lentelė. *Tiriamųjų skirstinys pagal šalį*

Tiriamieji	Šalis									
	Švedija	Latvija	Lenkija	Rusija	Estija	Vokietija	Olandija	Lietuva	Ukraina	Turkija
Jauniai	3	4	4	2	4	1	2	–	–	–
Vyrai	–	4	2	4	2	–	2	1	4	1

Tyrimų duomenims analizuoti, taikyti šie *matematinės statistikos metodai*: vidurkis (X), standartinis nuokrypis (SD) ir Stjudento kriterijus nepriklausomoms imtims (t). Skirtumas tarp grupių statistiškai patikimas, kai $p < 0,05$ (Pukėnas, 2005).

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Sporto edukologijoje dažnai sprendžiamas klausimas, kaip pažadinti ir plėtoti varomąsias jėgas, sąlygojančias sportininko veiklos maksimalų rezultatyvumą. Mat, nei sportinis meistriškumas, nei kiekvienas atskirai paimtas jo komponentas be sportininko asmenybės neturi sprendžiamos reikšmės (Malinauskas, 2003).

R. Martens (1999) teigimu, viduje motyvuoti sportininkai siekia sportinės kompetencijos, atkak-

lumo, meistriškumo ir sėkmės, užsibrėžtų tikslų. Analizuojant tyrimo duomenis, nustatyta (2 lentelė), kad motyvai – *Noriu būti fiziškai stiprus*; *Noriu būti stipresnis už kitus* – atskleidžia labiau išreikštą vidinę didelio meistriškumo konkūrų raiteliams būdingą motyvaciją. Tyrimo rezultatai parodė, kad šie motyvai svarbūs abiejų tyrimo grupių dalyviams, tačiau tai labiau išreikšta vyrų grupėje. Motyvų vertinimo skirtumai tarp tiriamųjų grupių yra statistiškai reikšmingi ($p < 0,05$).

Tyrimu nustatyta, kad žirginio sporto (konkūrai) teiginys – *Norėjau išigyti naujų draugų, gerai praleisti laiką* – yra patikimai mažiau aktualus vyrams nei jauniams ($p < 0,05$). Šis motyvas buvo *svarbus* ir *labai svarbus* didesnei pusei (70 %) tiriamųjų jaunių. Teiginio vertinimo skirtumas tarp tiriamųjų grupių statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$).

2 lentelė. *Žirginio sporto (konkūrų) vyrų ir jaunių sportinės veiklos motyvų statistiniai rodikliai*

Teiginiai	Vyrai	Jauniai	t	p
	($X \pm SD$)	($X \pm SD$)		
Norėjau išigyti naujų draugų, gerai praleisti laiką	2,34 ± 0,25	3,86 ± 0,34	2,24	< 0,05
Noriu būti fiziškai stiprus	4,72 ± 0,96	4,05 ± 0,76	2,05	< 0,05
Noriu sustiprinti sveikatą	3,32 ± 0,34	3,21 ± 0,29	1,82	> 0,05
Noriu būti stipresnis už kitus	4,14 ± 0,58	3,38 ± 0,34	2,51	< 0,05
Noriu išlavinti greitį, jėgą, išvermę	4,35 ± 0,92	3,98 ± 0,42	1,01	> 0,05
Galvoju, kad sportavimas padės išsiugdyti stiprų charakterį	4,25 ± 0,93	4,20 ± 0,74	0,78	> 0,05
Noriu išsiugdyti didesnę pasitikėjimą savimi	3,85 ± 0,82	4,11 ± 0,73	0,74	> 0,05
Manau, kad ši sporto šaka padės išsiugdyti valią	3,62 ± 0,73	3,74 ± 0,59	0,71	> 0,05
Noriu išmokti valdytis, įveikti save	3,85 ± 0,49	3,97 ± 0,51	0,83	> 0,05
Noriu pajusti pranašumą prieš kitus	4,78 ± 0,93	3,96 ± 0,28	2,52	< 0,05
Man patinka šios sporto šakos azartas	4,79 ± 0,91	4,42 ± 0,91	0,63	> 0,05
Noriu pagarsėti savo sportiniais pasiekimais	3,59 ± 0,46	3,37 ± 0,32	0,74	> 0,05
Mane vilioja galimybė išreikšti susikaupusias emocijas sportavimo metu	4,31 ± 0,93	3,89 ± 0,57	0,86	> 0,05
Mane vilioja galimybė pademonstruoti savo ir žirgo judėjimo gebėjimus	4,56 ± 0,48	4,48 ± 0,30	0,69	> 0,05
Tikiuosi didelės sėkmės, aukštų sportinių rezultatų	4,58 ± 0,72	4,21 ± 0,73	0,89	> 0,05
Noriu treniruotis, kad patirčiau ką nors nauja	3,52 ± 0,51	4,41 ± 0,30	2,14	< 0,05
Noriu pagarsėti savo sportiniais pasiekimais	4,58 ± 0,93	4,36 ± 0,92	0,86	> 0,05
Jaučiu didelį malonumą treniruodamasis, sportuodamas	4,62 ± 0,91	4,36 ± 0,92	0,89	> 0,05
Noriu varžytis, kovoti	4,69 ± 0,93	3,38 ± 0,96	2,52	< 0,05
Patiriu didelį malonumą, kai nugalėsiu	4,87 ± 1,12	4,81 ± 0,96	0,08	> 0,05
Noriu pripažinimo, garbės, šlovės	3,52 ± 0,38	3,95 ± 0,48	0,41	> 0,05
Jaučiu pasitenkinimą, kai sugebu įveikti sudėtingas konkūro kliūtis	4,36 ± 0,91	4,49 ± 0,79	0,08	> 0,05
Noriu tapti treneriu	2,45 ± 0,38	1,85 ± 0,16	1,21	< 0,05
Noriu tapti sportininku profesionalu	4,52 ± 0,49	4,69 ± 0,38	0,69	> 0,05
Noriu pakeliauti, pamatyti kitas šalis	2,58 ± 0,96	4,36 ± 0,68	2,27	< 0,05

Sporto psichologai (Hardy ir kt., 2003) teigia, kad orientacija į meistriškumo tikslus kur kas dažniau nei orientacija į rezultato tikslus gali skatinti įtemptą darbą treniruotėse, atkaklumą nesėkmės atveju ir optimalų pasirodymą varžybose. Galima teigti, kad motyvas – *Noriu pajusti pranašumą prieš kitus* – yra labiau išreikštas tiems žirginio sporto (konkūrai)

sportininkams, kurie atkaklesni, kurie turi didesnę sportinės karjeros patirtį, kurie yra dažniau susidūrę su nesėkmėmis ir pan. Tyrimo duomenys parodė, kad šis motyvas statistiškai patikimai stipresnis vyrų nei jaunių ($p < 0,05$; 2 lentelė) grupėse.

Pasitenkinimas savo fizine veikla ir noras pademonstruoti sportuojant įgytus gebėjimus yra vie-

nas iš svarbių motyvų, lemiančių atsidavimą sportui. Anot J. H. Biddle (2005), patiriamos teigiamos emocijos, kai realizuojama galimybė demonstruoti savo fizinius gebėjimus, įgytos fizinės kompetencijos pripažinimas, įdėtos pastangos savo gebėjimams demonstruoti yra svarbūs motyvaciniai veiksniai. Tyrimu nustatyta, kad motyvai – *Man patinka šios sporto šakos azartas, Mane vilioja galimybė pademonstruoti savo ir žirgo judėjimo gebėjimus; Jaučiu didelį malonumą treniruodamasis, sportuodamas* – yra svarbūs abiemis tiriamųjų grupėms. Jie buvo įvertinti aukštu balu, tačiau statistiškai patikimų skirtumų tarp šių motyvų nenustatyta.

Sportiniai rezultatai priklauso nuo sportininko interesų, stimulų ir motyvų, skatinančių sportuoti, taip pat nuo objektyvių veiksnių, pvz., laiko, materialinės bazės, trenerio kvalifikacijos ir kt. (Martens, 1999). Sporto psichologų tyrimai rodo, kad, apibrėžiant asmenybės motyvaciją pagal sėkmės tikslų teoriją, sąveikauja trys faktoriai: sėkmės tikslai, esami gebėjimai ir sėkmingas elgesys (Duda, Hall, 2001). Sportininkas visada orientuojasi į galutinį tikslą, t. y. į rezultatą, kai *stengiamasi lyginti save su kitais ir juos nugalėti*. Tyrimo duomenys rodo, kad vyrai yra labiau orientuoti į sėkmę, į savo sportinės veiklos pagerinimą. Šie duomenys atitinka R. Weinberg ir D. Gould (2006) mokslines išvadas, būtent, didėjant amžiui, sportininkai labiau linkę orientuotis į rezultato tikslus.

Tyrimas parodė, kad motyvas – *Noriu varžytis, kovoti* – mažiau svarbus jauniems, lyginant juos su didelio meistriškumo konkūrų sportininkais vyrais ($p < 0,05$). B. J. Cratty (1989) teigia, kad sportininko asmenybės kryptingumą lemia didelių laimėjimų motyvacija, kurią sudaro maksimalių fizinių pastangų ir stiprios psichinės būsenos, įveikiant varžovą, poreikis. Galima daryti prielaidą, kad didelio meistriškumo žirginio sporto (konkūrai) vyrų motyvacija apima asmeninių fizinių ir psichinių galimybių išbandymo poreikį, todėl jie nori varžytis, kryptingai siekti tikslo, nugalėti.

Nustatyta, kad motyvas – *Noriu treniruotis, kad patirčiau ką nors nauja* – stipresnis jauniems nei vyrams, skirtumas statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$), o motyvai – *Patiriu didelį malonumą, kai nugalėsiu; Jaučiu pasitenkinimą, kai sugebu įveikti sudėtingas, konkūro kliūtis* – yra vienodai svarbūs abiemis tiriamųjų grupėms ir buvo įvertinti aukštu vidutiniu balu. Tačiau tarp šių motyvų vertinimų statistiškai patikimų skirtumų nenustatyta (2 lentelė).

Motyvas – *Noriu pripažinimo, garbės, šlovės* – labiau reikšmingas jauniems, kurie jį vidutiniškai įvertino 3,95 balo. Šis motyvas didelio meistriškumo konkūrų sportininkams nėra itin svarbus, jį tiriamieji įvertino vidutiniškai 3,52 balo, tačiau, statistiškai patikimo skirtumo tarp tiriamųjų grupių nenustatyta ($p > 0,05$). Šie duomenys atitinka H. K. Lee (2001)

išvadą, kad daugelis sportininkų siekia garbės ir pripažinimo, tačiau nuolatinis vien tik pripažinimo ir garbės siekimas neduoda sportinės veiklos teigiamų rezultatų.

Motyvas – *Noriu tapti sportininku profesionalu* – reikšmingas abiemis tiriamųjų grupėms. Esminio skirtumo tarp tiriamųjų grupių nenustatyta. Tyrimas atskleidė, kad motyvas – *Noriu tapti treneriu* – abiemis tyrimo grupių dalyviams nėra reikšmingas, tačiau motyvas – *Noriu pakeliauti, pamatyti kitas šalis* – statistiškai patikimai svarbesnis sportininkams jauniems nei vyrams.

F. Herzberg (1996) pabrėžė, kad asmenybės motyvaciją veikia dviejų veiksmų grupės – palaikomųjų ir skatinamųjų: *palaikomieji veiksniai* – treniruotės sąlygos, materialūs atlygis, sportininko ir trenerio santykiai, jų santykiai su komandos draugais; *skatinamieji veiksniai* – tai galimybė tobulėti, laimėjimai, pripažinimas. Autoriaus nuomone, būtinos abi motyvacijos veiksmų grupės. Apibendrinant tyrimo rezultatus, galima teigti, kad jauniems sportininkams labiau nei vyresniems būdingi palaikomieji, o vyresniems – skatinamieji veiksniai. Be to, vyresnieji sportininkai dažniau išsakė norą būti treneriai. Tai susiję su sportininko karjeros amžiumi, ateities planais, noru savo patirtį perduoti kitiems.

Išvados

1. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad jauniems sportininkams labiau nei vyresniems ($p < 0,05$) būdingi palaikomieji motyvai: *Sportuoju, nes norėčiau išgyti naujų draugų, gerai praleisti laiką; Noriu treniruotis, kad patirčiau ką nors nauja; Noriu pakeliauti, pamatyti kitas šalis*. Vyresniems sportininkams labiau būdingi ($p < 0,05$) varžymosi, pranašumo motyvai: *Noriu būti stipresnis už kitus; Noriu būti fiziškai stiprus; Noriu pajusti pranašumą prieš kitus; Noriu varžytis, kovoti*. Be to, vyresnieji sportininkai mąsto apie trenerio darbą. Tyrimo rezultatai taip pat parodė, kad žirginio sporto (konkūrai) vyrų grupėje vyrauja vidiniai, o jaunių – vidiniai ir išoriniai motyvai.
2. Vyresniems sportininkams patys svarbiausi yra pergalės ir azarto siekio motyvai: *Patiriu didelį malonumą, kai nugalėsiu* ($4,87 \pm 1,12$); *Man patinka šios sporto šakos azartas* ($4,79 \pm 0,91$); *Noriu pajusti pranašumą prieš kitus* ($4,78 \pm 0,93$). Jauniems sportininkams svarbiausi savirealizacijos ir tobulėjimo motyvai: *Patiriu didelį malonumą, kai nugalėsiu* ($4,81 \pm 0,96$); *Noriu tapti sportininku profesionalu* ($4,69 \pm 0,38$); *Jaučiu pasitenkinimą, kai sugebu įveikti sudėtingas konkūro kliūtis* ($4,49 \pm 0,79$); *Mane vilioja galimybė pademonstruoti savo ir žirgo judėjimo gebėjimus* ($4,48 \pm 0,30$). Pažymėtina, kad sportininkai jauni išorinę motyvaciją išreiškiančius teiginius,

būtent: pripažinimo, garbės, šlovės siekį, norą įsigyti naujų draugų, gerai praleisti laiką, vertino labiau nei norą varžytis, kovoti, norą būti stipresniam už kitus.

3. Vyrams mažiausiai svarbūs šie motyvai: *Norėjau įsigyti naujų draugų, gerai praleisti laiką* ($2,34 \pm 0,25$); *Noriu tapti treneriu* ($2,45 \pm 0,38$); *Noriu pakeliauti, pamatyti kitas šalis* ($2,58 \pm 0,96$). Jauniams mažiausiai svarbūs: *Noriu tapti treneriu* ($1,85 \pm 0,16$); *Noriu sustiprinti sveikatą* ($3,21 \pm 0,29$); *Noriu pagarsėti savo sportiniais pasiekimais* ($3,37 \pm 0,32$).

Literatūra

- Biddle J. H., 2005, *Psychology of physical activity: determinants, well-being and intervention*. London: Routledge.
- Bump L. A., 2000, *Sporto psichologija treneriui: studijų vadovas*. Vilnius: Lietuvos Sporto informacijos centras.
- Cratty B. J., 1989, *Psychology in contemporary sport*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Čepelionienė J., Ivaškienė V., 2005, Lietuvos fechtuotojų ir penkiakovininkų sportinės veiklos motyvai. *Sporto mokslas*. Nr. 40. P. 52–57.
- Deci E. L., Ryan R. M., 2000, The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*. Nr. 11. P. 227–268.
- Duda J. L., Hall H. K., 2001, Achievement goal theory in sport: Recent extensions and future directions. Iš R. Singer, H. Hausenblas, C. Janelle (Eds.), *Handbook of research in sport psychology*. P. 417–434. New York: John Wiley & Sons.
- Grajauskas L., Čepulėnas A., 2009, Ugdymo turinio įvairovė kaip veiksnys, skatinantis ugdytinių motyvaciją sportui. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*. Nr. 74. P. 15–20.
- Hardy L., Jones G., Gould D., 2003, *Understanding psychological preparation for sport: Theory and practice of elite performers*. New York: John Wiley & Sons.
- Herzberg F., 1996, *Work and the Nature of Man*. Cleveland: World.
- Ivaškienė V., Mačiulis V. V., Meidus L., Bružas V., Juknevičius V., 2007, Lietuvos boksinių ir karatė kovotojų sportinės veiklos motyvai. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*. Nr. 67. P. 26–31.
- Lee M. J., 2001, *Frameworks for sport psychologists*. Champaign, Ill.: Human Kinetics.
- Malinauskas R., 1998, Vaikinių, kurie renkasi bokso, motyvacijos ypatumai. *Sporto mokslas*. Nr. 12. P. 20–22.
- Malinauskas R., 2003, Didelio meistriškumo dvikovo sporto šakų sportininkų ir jų rezervu motyvacijos ypatumai. *Sporto mokslas*. Nr. 31. P. 19–23.
- Malinauskas R., 2006, *Sporto pedagogų ir sportininkų socialinio psichologinio rengimo ypatumai: monografija*. Vilnius: Lietuvos sporto informacijos centras.
- Martens R., 1999, *Sporto psichologijos vadovas treneriui*. Vilnius: Lietuvos sporto informacijos centras.
- Miškinis K., Skyrius E., 2005, *Trenerio veikos optimizavimas*. Vilnius: Lietuvos sporto informacijos centras.
- Pukėnas K., 2005, *Sportinių tyrimų analizė SPSS programa: mokomoji knyga*. Kaunas: LKKA.
- Wang, J., Biddle, S., 2001, Young people’s motivational profiles in physical activity: A cluster analysis. *Journal of Sport & Exercise Psychology*. Nr. 23. P. 1–22.
- Weinberg R., Gould D., 2006, *Foundations of Sport and Exercise Psychology*. Champaign, Ill.: Human Kinetics.
- Бондарчук Т. В., Потапов В. Н., 2006, Саморегуляция психического состояния спортсменов высшей квалификации. *Теория и практика физической культуры*. No. 2. С. 39–40.
- Худадов Н. А., 1997, *Психолого-педагогические основы спортивной деятельности единоборцев высокой квалификации: диссертация канд. психолог. наук*. Москва: ГАФК.

PECULIARITIES OF MOTIVATION FOR SPORTS OF DIFFERENT AGE EQUESTRIAN SPORTSMEN IN THE ASPECT OF AGE

Lauras Grajauskas, Eugenija Karbočienė

Summary

The present research deals with peculiarities of motivation for sports activities of equestrian sports (show jumping) sportsmen. The research problem consists of the issue that there is no single answer to the question what is the dominating motivation for equestrian sports (show jumping) of high performance sportsmen and is this motivation different for men and youth sportsmen. Research on motivation for sports activities is also important because the results obtained can not only help in prognosticating future sports results but also benefit timely application of certain means in order to improve them. The aim of the research is to reveal peculiarities of motivation for equestrian sports (show jumping) among high performance men and youth sportsmen. The research was carried out applying the method of questionnaire-based survey. The questionnaire consisted of 25 statements, which had to be assessed by the surveyed in a five-point scale, according to importance. Five points means that a statement is very important, four and three mean that it is important, two and one mean that a statement is not important. 40 equestrian sports (show jumping) sportsmen were surveyed: 20 men and 20 youths. The investigated were members of national teams from eleven European countries. The age of the respondents was the following: the youth were 16.5 ± 1.2 years of age and the men were 35 ± 6.6 years of age.

The research results show that intrinsic motives dominate the group of equestrian sports (show jumping) men; and both intrinsic and external motives dominate among the youth. The research reveals that both men and youth distinguish the following motives as the most important: to experience great satisfaction when winning (4.87 ± 1.12 and 4.81 ± 0.96 points accordingly); the second and the third most important motives indicated by show jumping representatives men are: I enjoy the passion of this sports branch (4.79 ± 0.91 points), and a wish to feel superiority over others (4.78 ± 0.93 points). The second most important motive for the youth is a wish to become a professional sportsman (4.69 ± 0.38 points), the third – to feel satisfaction when overcoming complicated show jumping barriers (4.49 ± 0.79 points). It was estimated that these assessments of motives did not statistically reliably differ among the investigated groups ($p > 0.05$). It was found that data of men and youth statistically reliably differed ($p > 0.05$) when the following motives were assessed: I want to go in for sports so that I could experience something new; I wish to travel, to see other countries – these revealed higher external motivation of the youth. It was revealed that statements evidencing intrinsic motives – I want to be physically strong; I want to be stronger than others; I wish to feel superiority over others; I wish to compete, fight – were expressed among equestrian sports (show jumping) sportsmen men statistically reliably ($p < 0.05$) higher than among youth. Motives singled out by sportsmen disclose intrinsic stimuli for renewal, perfection and demonstration of powers.

It should be noted that young sportsmen give the following statements expressing external motivation: a wish to be acknowledged, to achieve fame, a wish to make new friends, to have a good time – these were evaluated higher than a wish to compete, fight, be stronger than others. The research results show that the following motives take the lowest place among motivation statements of young sportsmen: a wish to become a coach, a wish to strengthen health; among men: a wish to make new friends, to have a good time, a wish to become a coach, a wish to travel, see other countries.

Keywords: equestrian sports (show jumping), motivation for sports, intrinsic motivation, external motivation.

SKIRTINGO AMŽIAUS ŽIRGINIO SPORTO (KONKŪRAI) SPORTININKŲ MOTYVACIJA

Lauras Grajauskas, Eugenija Karbočienė

Santrauka

Straipsnyje nagrinėjami žirginio sporto (konkūrų) sportininkų motyvacijos sportinei veiklai ypatumai. Motyvacijos sportinei veiklai tyrimai svarbūs tuo, kad, remiantis tyrimų rezultatais, galima ne tik prognozuoti būsimus sportinius rezultatus, bet ir laiku imtis priemonių jiems pagerinti.

Tyrimo tikslas – atskleisti didelio meistriškumo žirginio sporto (konkūrai) vyrų ir jaunių motyvacijos ypatumus. Tyrimas atliktas taikant anketinės apklausos metodą. Anketą sudarė 25 teiginiai, kuriuos tiriamieji turėjo įvertinti penkių balų sistema pagal svarbą. Penki balai reiškia, kad teiginys yra labai svarbus, keturi ir trys – svarbus, du ir vienas – nesvarbus. Buvo ištirta 40 žirginio sporto (konkūrai) sportininkų: 20 vyrų ir 20 jaunių. Tiriamieji – Europos nacionalinių rinktinių nariai iš vienuolikos šalių. Respondentų jaunių amžius $16,5 \pm 1,2$, o vyrų $35 \pm 6,6$ metai.

Tyrimo rezultatai parodė, kad žirginio sporto (konkūrai) vyrų grupėje vyrauja vidiniai, o jaunių – vidiniai ir išoriniai motyvai. Tyrimu nustatyta vyrams ir jauniams svarbiausi motyvai: *patiriu didelį malonumą, kai nugalėsiu* (atitinkamai: $4,87 \pm 1,12$; $4,81 \pm 0,96$ balo); antrą ir trečią pagal svarbumą motyvą vyrai nurodė: *man patinka šios sporto šakos azartas* ($4,79 \pm 0,91$ balo) ir *noras pajusti pranašumą prieš kitus* ($4,78 \pm 0,93$ balo). Jauniams antras pagal svarbumą motyvas yra *noras tapti sportininku profesionalu* ($4,69 \pm 0,38$ balo), trečias – *jausti pasitenkinimą, kai sugebi įveikti sudėtingas konkūro kliūtis* ($4,49 \pm 0,79$ balo). Nustatyta, kad šie motyvų vertinimai statistiškai patikimai tarp tiriamų grupių nesiskyrė ($p > 0,05$).

Paaikšėjo, kad vyrų ir jaunių duomenys statistiškai patikimai skyrėsi ($p > 0,05$) pagal šiuos motyvus: *noriu treniruotis, kad patirčiau ką nors nauja; noriu pakeliauti, pamatyti kitas šalis*. Šie duomenys atskleidė ryškesnę jaunių išorinę motyvaciją. Nustatyta, kad vidinius motyvus atspindintys teiginiai – *noriu būti fiziškai stiprus; noriu būti stipresnis už kitus; noriu pajusti pranašumą prieš kitus; noriu varžytis, kovoti* – buvo statistiškai patikimai ($p < 0,05$) labiau išreikšti tiriamųjų žirginio sporto (konkūrai) vyrų grupėje nei jaunių. Sportininkų išskiriami motyvai perteikia vidines paskatas atsinaujinti, tobulėti, demonstruoti galias.

Pažymėtina, kad sportininkai jauniausiai išorinę motyvaciją išreiškiančius teiginius, būtent: pripažinimo, garbės, šlovės siekį, norą įsigyti naujų draugų, gerai praleisti laiką, vertino labiau nei norą varžytis, kovoti, norą būti stipresniam už kitus. Tyrimo rezultatai parodė, kad žemiausią vietą jaunių motyvacijos reitinge užima noras tapti treneriu, siekis sustiprinti sveikatą, o vyrų grupėje – noras įsigyti naujų draugų, gerai praleisti laiką, siekis tapti treneriu, poreikis pakeliauti ir pamatyti kitas šalis.

Prasminiai žodžiai: žirginis sportas (konkūrai), motyvacija sportinei veiklai, vidiniai, išoriniai motyvai.

Įteikta 2010-11-15